

Stilstaan bij genocide

Holocaust Memorial Day 2014

Elk jaar roept de Nederlandse organisatie van Holocaust Memorial Day (HMD) scholen en instellingen op om activiteiten te organiseren rondom Holocaust Memorial Day op 27 januari. Het doel van HMD is jongeren te leren over de Holocaust en andere genociden. Door kennisoverdracht wil HMD bijdragen aan waakzaamheid voor opkomende rassenhaat, discriminatie en antisemitisme én waarschuwen voor de enorme gevolgen daarvan. Dit jaar staat Holocaust Memorial Day in het teken van 'over leven'.

Barbara Boender en Lotte Kaatee zijn beide werkzaam bij het NIOD.

De eerste Russische patrouille verscheen op 27 januari 1945 tegen twaalf uur bij het kamp. Charles en ik waren de eersten die hen zagen: we waren bezig het lichaam van Sómogyi, de eerste dode van onze kamer, naar de gemeenschappelijke grafkuil te brengen.¹ Auschwitz-overlevende Primo Levi vertelt over de bevrijding van het concentratie- en vernietigingskamp waar hij gevangenzat. Tijdens de Tweede Wereldoorlog vermoordden de nazi's in dit kamp meer dan een miljoen Joden, Roma en Sinti van alle nationaliteiten.

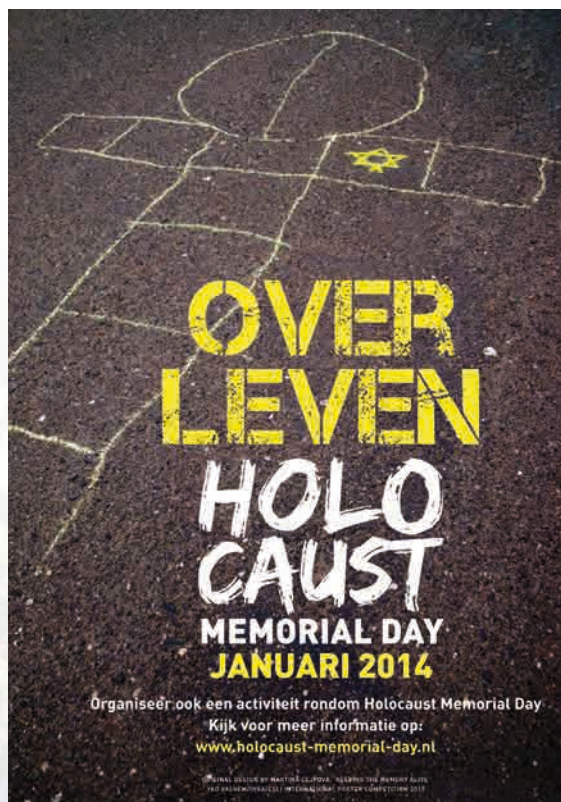
De internationale herdenkingsdag Holocaust Memorial Day is opgezet om de verschrikkingen van Auschwitz nooit meer te vergeten.

In januari 2005, zestig jaar nadat de eerste Russische soldaten bij Auschwitz aankwamen, riep de toenmalige secretaris-generaal van de Verenigde Naties Kofi Annan op om op 27 januari wereldwijd stil te staan bij de slachtoffers van de Holocaust. Deze resolutie werd later dat jaar op 1 november aangenomen. De oproep van Annan ging verder dan alleen het herdenken van de Holocaust. 'Nooit Meer Auschwitz' betekent ook stilstaan bij andere gevallen van massaal geweld, vervolging en genocide. Annan noemde in zijn oproep ook het falen van de internationale gemeenschap in het voorkomen van de genocide in Cambodja, Rwanda en voormalig Joegoslavië. Genocide is moeilijk te voorkomen, maar kennis verspreiden over de gruwelijkheden waartoe de mens in staat is, is wellicht de enige manier om rassenhaat, discriminatie en geweld tegen minderheden in te dammen.

HMD in Nederland

Direct na het aannemen van de resolutie van de Verenigde Naties in 2005 is het Nederlands Auschwitz Comité begonnen met het organiseren van educatieve activiteiten in Nederland. In de jaren die volgden, leverden steeds meer organisaties een bijdrage aan het programma rond HMD. Zo zijn er tentoonstellingen ontwikkeld, debatten gevoerd, speciale lesprogramma's opgesteld en vertelden overlevenden hun verhaal op bijeenkomsten door het hele land.

De activiteiten die het Nederlands Auschwitz Comité jaarlijks organiseert, zoals de 'NOOIT MEER Auschwitzlezing' en de Holocaustherdenking in het Amsterdamse Wertheimpark, die in 2014 op 26 januari plaatsvindt, zijn gegroeid tot twee belangrijke ijkpunten rondom Holocaust Memorial Day.

► P. Levi, *Het respijt*, Amsterdam 1988, p. 7.

Poster Holocaust Memorial Day

Sinds 2012 is het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies coördinator van HMD in Nederland. Samen met een groot aantal andere landelijke organisaties die samen het HMD-platform vormen, moedigt het NIOD aan om iets te organiseren rondom de herinnering aan Auschwitz.

Voor Holocaust Memorial Day 2014 is net als voorgaande jaren gekozen voor een thema. In 2014 is dat 'over leven'. Hoe leef en overleef je als slachtoffer van geweld, onderdrukking en vervolging?

Slachtoffers van onderdrukking, vervolging, rassenhaat en geweld proberen enerzijds een zo normaal mogelijk leven te leiden, maar anderzijds moeten zij omgaan met de situatie die zo anders is dan normaal. Mensen worden verliefd, vertellen verhalen, er zijn romances, er wordt gemopperd en geroddeld en er wordt gedroomd over een vrije toekomst en over lekker eten. In vluchtelingenkampen drijft men handel en worden scholen opgericht. Alles om oorlog en verdriet zo ver mogelijk weg te houden. Ook al weet je dat het heel dichtbij is.

Een passage van Holocaustoverlevende Mirjam Bolle aan haar verloofde beschrijft het leven in concentratiekamp Bergen-Belsen: 'We zijn na het eten allemaal bij elkaar aan een tafel gaan zitten, hebben Kiddoesj gemaakt en wat gezongen. Het was natuurlijk opgeschroefd, want we hadden allesbehalve zin in zingen, maar we hielden ons groot voor de kinderen.'²

Lesmateriaal

Speciaal voor Holocaust Memorial Day 2014 ontwikkelt het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust en Genocidestudies toegankelijk lesmateriaal over de Holocaust en andere genociden. Samen met leerlingen van het Bredero Lyceum in Amsterdam worden er tien ansichtkaarten gemaakt met een foto of afbeelding die aansluit bij het thema 'over leven'.

Het lesmateriaal is vanaf december beschikbaar en wordt gratis naar scholen gestuurd. Op dit moment stellen meerdere scholen in Nederland zelf een apart programma samen rondom Holocaust Memorial Day. Daarom moedigt het HMD-platform alle scholen, leerlingen en leerkrachten in Nederland aan om mee te doen met Holocaust Memorial Day door zelf een bijeenkomst te organiseren. Een HMD-activiteit kun je organiseren in vele vormen en maten. Een vertoning van een film waarover gediscussieerd kan worden, een ontmoeting met iemand die een oorlog heeft meegemaakt of het maken van een kleine tentoonstelling. De ervaring leert dat, hoe klein de activiteit ook is, een bijeenkomst al heel wat kan los maken. Een speciaal hiervoor ontwikkelde handleiding kan leerlingen en leerkrachten helpen bij het organiseren van een activiteit. Daarbij staat altijd centraal: 'dat nooit meer'. ■

Meer inspiratie, de handleiding, promotiemateriaal en achtergrondinformatie is te vinden via

www.holocaust-memorial-day.nl of stel een vraag aan hmd@niod.knaw.nl. Via de website kunnen ook nieuwe activiteiten worden aangemeld.

Onderzoek naar Holocaust

De Holocaust wordt gezien als een ijkpunt in het onderzoek naar genociden. Het industriële karakter van de moord op de Joden, evenals de planning en de omvang ervan, maken het een ongeëvenaarde misdaad. Het NIOD heeft een kort overzicht samengesteld van het nieuwste onderzoek naar de Holocaust en andere genociden, speciaal geschreven voor docenten in het voortgezet onderwijs.

Kijk op **www.niod.knaw.nl/nl/de-holocaust-en-andere-genociden**.

Holocaustherdenking 2013, Spiegelmonument. Foto: Dirk Spits.

► M. Bolle & J.Th.M. Houwink ten Cate (2003). *Ik zal je beschrijven hoe een dag er hier uit ziet: dagboekbrieven uit Amsterdam, Westerbork en Bergen-Belsen*. Amsterdam, p. 196.

Weg mof, klaslokaal beklad, politiefoto Den Haag. Foto: BeeldbankWO2.